EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 05 20
COM(2020) 522 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2020 m. Portugalijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Portugalijos stabilumo programos

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2020 m. Portugalijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Portugalijos stabilumo programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo[1], ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2019 m. gruodžio 17 d. Komisija priėmė metinę tvaraus augimo strategiją, kuria pradedamas 2020 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Ji tinkamai atsižvelgė į 2017 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtą Europos socialinių teisių ramstį. 2019 m. gruodžio 17 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė įspėjimo mechanizmo ataskaitą, kurioje Portugalija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių bus parengta nuodugni apžvalga. Tą pačią dieną Komisija taip pat priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos;

(2) 2020 m. vasario 26 d. paskelbta 2020 m. Portugalijai skirta ataskaita[3]. Joje įvertinta Portugalijos pažanga, padaryta įgyvendinant 2019 m. liepos 9 d. Tarybos priimtas šaliai skirtas rekomendacijas[4], veiksmai, kurių šalis ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais

[1] OL L 209, 1997 8 2, p. 1.
[2] OL L 306, 2011 11 23, p. 25.
[3] SWD(2020) 521 *final*.
[4] OL C 301, 2019 9 5, p. 117.

metais priimtas rekomendacijas, ir Portugalijos pažanga siekiant nacionalinių tikslų pagal strategiją „Europa 2020“. Į ją įtraukti ir nuodugnios apžvalgos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį rezultatai, kurie taip pat buvo paskelbti 2020 m. vasario 26 d. Atlikusi analizę, Komisija padarė išvadą, kad Portugalijoje yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma daug susikaupusių grynųjų išorės įsipareigojimų, didelė privačiojo ir valstybės sektorių skola ir didelė neveiksnių paskolų dalis lemia pažeidžiamumą mažo našumo augimo sąlygomis;

(3) 2020 m. kovo 11 d. Pasaulio sveikatos organizacija COVID-19 protrūkį oficialiai paskelbė pasauline pandemija. Dėl pandemijos piliečiai, visuomenė ir ekonomika pateko į ekstremalią didelio pavojaus visuomenės sveikatai situaciją. Ji kelia didžiulį spaudimą nacionalinėms sveikatos sistemoms, trikdo pasaulines tiekimo grandines, kelia finansų rinkų nestabilumą, lemia vartotojų paklausos sukrėtimus ir neigiamai veikia įvairius sektorius. Ji kelia grėsmę žmonių darbo vietoms, jų pajamoms ir įmonių verslui. Jos sukeltas didelis ekonominis sukrėtimas jau turi skaudžių pasekmių Europos Sąjungoje. 2020 m. kovo 13 d. Komisija priėmė komunikatą[5], kuriuo raginama užtikrinti suderintą ekonominį atsaką į krizę, įtraukiant visus nacionalinio ir Sąjungos lygmens suinteresuotuosius subjektus;

(4) kelios valstybės narės paskelbė nepaprastąją padėtį arba ėmėsi neatidėliotinų priemonių. Visos neatidėliotinos priemonės turėtų būti griežtai proporcingos, būtinos, ribotos trukmės ir atitikti Europos bei tarptautinius standartus. Joms turėtų būti taikoma demokratinė priežiūra ir nepriklausoma teisminė peržiūra;

(5) 2020 m. kovo 20 d. Komisija priėmė Komunikatą dėl Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios išvengimo sąlygos taikymo[6]. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 1 dalyje, 6 straipsnio 3 dalyje, 9 straipsnio 1 dalyje bei 10 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento (EB) Nr. 1467/97 3 straipsnio 5 dalyje bei 5 straipsnio 2 dalyje nustatytą išlygą sudaromos palankesnės sąlygos koordinuoti biudžeto politiką esant dideliam ekonomikos nuosmukiui. Komunikate Komisija pritarė Tarybos nuomonei, kad, atsižvelgiant į numatomą didelį ekonomikos nuosmukį dėl COVID-19 protrūkio, dabartinės sąlygos leidžia pradėti taikyti šią išlygą. 2020 m. kovo 23 d. valstybių narių finansų ministrai pritarė Komisijos vertinimui. Pradėjus taikyti bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą leidžiama laikinai nukrypti nuo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslui pasiekti numatyto koregavimo plano, jei tai nekelia pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutiniu laikotarpiu. Kalbant apie korekcinę dalį, Taryba taip pat gali, remdamasi Komisijos rekomendacija, priimti patikslintą fiskalinę trajektoriją. Taikant bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą Stabilumo ir augimo pakto procedūros nestabdomos. Ji suteikia galimybę valstybėms narėms nukrypti nuo paprastai taikomų biudžetinių reikalavimų, o Komisijai ir Tarybai – imtis būtinų politikos koordinavimo priemonių laikantis Pakto;

(6) siekiant apriboti ir kontroliuoti pandemijos plitimą, padidinti nacionalinių sveikatos sistemų atsparumą, verslui bei namų ūkiams teikiamos paramos priemonėmis sušvelninti socioekonominius padarinius ir užtikrinti adekvačias sveikatos ir saugos sąlygas darbo vietoje, kad būtų galima atnaujinti ekonominę veiklą, reikia nuolatinių veiksmų. Kad paremtų valstybių narių pastangas tose srityse, ES turėtų visapusiškai išnaudoti įvairias turimas priemones. Be to, valstybės narės ir Sąjunga turėtų bendradarbiaudamos rengti priemones, kurios yra būtinos, kad galėtume grįžti prie įprasto savo visuomenės ir ekonomikos funkcionavimo ir tvaraus augimo,

[5] COM(2020) 112 *final*.
[6] COM(2020) 123 *final*.

įtraukdamos, *inter alia*, žaliąją pertvarką bei skaitmeninę transformaciją ir naudodamosi visa krizės metu įgyta patirtimi;

(7) dėl COVID-19 krizės išryškėjo bendrosios rinkos gebėjimas lanksčiai prisitaikyti prie išskirtinių aplinkybių. Vis dėlto siekiant užtikrinti greitą ir sklandų perėjimą prie atsigavimo etapo ir laisvo prekių, paslaugų bei darbuotojų judėjimo, išskirtines priemones, neleidžiančias įprastai veikti bendrajai rinkai, būtina panaikinti, kai tik jos bus nebebūtinos. Dabartinė krizė parodė, kad sveikatos sektoriuje reikia pasirengimo krizėms planų, visų pirma apimančių geresnes pirkimo strategijas, diversifikuotas tiekimo grandines ir strateginius būtiniausių prekių rezervus. Jie yra esminiai platesnių pasirengimo krizėms planų rengimo elementai;

(8) kad visus nenaudojamus Europos struktūrinių ir investicijų fondų išteklius valstybės narės galėtų sutelkti išskirtiniam COVID-19 pandemijos poveikiui švelninti, Sąjungos teisės aktų leidėjas jau priėmė atitinkamų teisės aktų pakeitimus[7]. Tais pakeitimais bus suteikta papildomų lankstumo galimybių ir nustatytos supaprastintos ir racionalizuotos procedūros. Siekiant sumažinti pinigų srautų sunkumus, valstybėms narėms taip pat suteikta galimybė 2020–2021 finansiniais metais pasinaudoti 100 % bendru finansavimu iš Sąjungos biudžeto. Portugalija raginama visapusiškai pasinaudoti šiomis galimybėmis, kad padėtų asmenims ir sektoriams, kuriuos šie iššūkiai paveikė labiausiai;

(9) dėl skirtingų specializacijos modelių tikėtina, kad socioekonominiai pandemijos padariniai bus nevienodi skirtinguose Portugalijos regionuose, visų pirma regionuose, kurie labai priklauso nuo turizmo, pvz., Algarvėje ir atokiausiuose Madeiros ir Azorų salų regionuose. Todėl kyla didelė rizika, kad regioniniai ir teritoriniai skirtumai Portugalijoje didės. Atsižvelgiant į riziką, kad laikinai sutriks valstybių narių tarpusavio konvergencijos procesas, dabartinėmis aplinkybėmis reikia tikslinių atsakomųjų politikos priemonių;

(10) 2020 m. gegužės 16 d. Portugalija pateikė 2020 m. nacionalinę reformų programą ir 2020 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos vienu metu;

(11) šiuo metu Portugalijai taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis ir skolos taisyklė. 2018 m. liepos 13 d. Taryba rekomendavo Portugalijai užtikrinti, kad 2019 m. grynųjų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalus augimas[8] neviršytų 0,7 %, o tai atitiktų 0,6 % BVP metinį struktūrinį koregavimą. Komisijos bendrame vertinime patvirtinama, kad 2019 ir 2018 bei 2019 m. (vertinant kartu) bus labai nukrypta nuo rekomenduojamo koregavimo plano, kuriuo siekiama vidutinio

---

[7] 2020 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/460, kuriuo dėl konkrečių priemonių investicijoms į valstybių narių sveikatos priežiūros sistemas ir kitus jų ekonomikos sektorius sutelkti reaguojant į COVID-19 protrūkį iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 ir (ES) Nr. 508/2014 (Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva) (OL L 99, 2020 3 31, p. 5), ir 2020 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/558, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013 ir (ES) Nr. 1303/2013, kiek tai susiję su konkrečiomis priemonėmis, kuriomis sudaromos išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas reaguojant į COVID-19 protrūkį (OL L 130, 2020 4 24, p. 1).

[8] Grynąsias pirmines valdžios sektoriaus išlaidas sudaro visos valdžios sektoriaus išlaidos atmetus palūkanų išlaidas, Sąjungos fondų pajamomis visiškai kompensuojamas išlaidas Sąjungos programoms ir išlaidų nedarbo išmokoms nediskrecinius pokyčius. Nacionaliniu lygmeniu finansuojamas bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas išlyginamas per ketverių metų laikotarpį. Įskaičiuojamos diskrecinės pajamų priemonės arba teisės aktais nustatytas pajamų didėjimas. Vienkartinės priemonės, susijusios tiek su pajamomis, tiek su išlaidomis, neįskaičiuojamos.

laikotarpio biudžeto tikslo. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad pradėta taikyti bendroji nukrypti leidžianti išlyga, nėra pagrindo imtis tolesnių veiksmų pagal Portugalijai taikomą procedūrą dėl didelio nukrypimo;

(12) į 2020 m. stabilumo programą Vyriausybė neįtraukė makroekonominio scenarijaus ir bent 2020 m. valdžios sektoriaus balanso, taip pat skolos ir BVP santykio planų. Tačiau 2020 m. stabilumo programoje apskaičiuota, kad kiekvienas 30 darbo dienų laikotarpis (t. y. maždaug 1,5 kalendorinio mėnesio), kuriuo taikomos izoliavimo priemonės, gali turėti vidutiniškai 6,5 proc. punkto neigiamą poveikį metiniam BVP. Makroekonominę ir fiskalinę perspektyvą veikia didelis neapibrėžtumas dėl COVID-19 pandemijos. Biudžeto projekcijos grindžiamos šaliai būdinga rizika, susijusia su staiga išaugusiais viešaisiais neapibrėžtaisiais kai kurių valstybinių įmonių įsipareigojimais ir privačiajam sektoriui skirtomis su COVID-19 susijusiomis priemonėmis. Ta rizika, nors jau buvo didelė, dar padidėja, iš dalies dėl galimo tolesnio papildomų bankų paramos priemonių poveikio biudžetui;

(13) reaguodama į COVID-19 pandemiją ir laikydamasi suderinto Sąjungos požiūrio, Portugalija ėmėsi biudžetinių priemonių, kad padidintų sveikatos sistemos pajėgumą, suvaldytų pandemiją ir suteiktų pagalbą labiausiai nukentėjusiems asmenims ir sektoriams. 2020 m. stabilumo programoje šių priemonių poveikis biudžetui vertinamas arba kas mėnesį, arba kasmet, nepateikiant prognozuojamų 2020 m. metinių suvestinių duomenų. Priemonės, be kita ko, apima vienkartinę specialią paramą įmonių verslo veiklai atnaujinti (508,0 mln. EUR, arba 0,3 % BVP), supaprastintą laikino darbo nutraukimo (atleidimo iš darbo) schemą (373,3 mln. EUR, arba 0,2 % BVP per vieną taikymo mėnesį) ir sveikatos sistemos vykdomą asmeninių apsaugos priemonių pirkimą (0,1 % BVP per vieną taikymo mėnesį)[9]. Komisija apskaičiavo, kad dėl šių priemonių 2020 m. bendros tiesioginės biudžeto išlaidos gali sudaryti maždaug 2,5 % BVP. Be to, Portugalija pranešė apie (2020 m. stabilumo programos duomenimis) beveik 25,2 mlrd. EUR, arba 12,5 % BVP, dydžio priemones, kurios, nors paprastai ir neturi tiesioginio poveikio biudžetui, bet padės remti įmonių ir namų ūkių likvidumą. Tos priemonės apima pridėtinės vertės, gyventojų pajamų ir įmonių pelno mokesčių, taip pat socialinių įmokų mokėjimo (7,9 mlrd. EUR, arba 3,9 % BVP) atidėjimą ir valstybės garantuojamas kredito linijas bei kitas panašias iniciatyvas (4,0 mlrd. EUR, arba 2,0 % BVP). Apskritai priemonės, kurių ėmėsi Portugalija, atitinka Komisijos komunikate dėl suderinto ekonominio atsako į COVID-19 protrūkį išdėstytas gaires. Visiškas tų priemonių įgyvendinimas, o vėliau, kai leis ekonominės sąlygos, fiskalinės politikos perorientavimas siekiant užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę padės išsaugoti fiskalinį tvarumą vidutiniu laikotarpiu;

(14) remiantis Komisijos 2020 m. pavasario prognoze ir laikantis prielaidos, kad politika nesikeis, prognozuojama, kad Portugalijos valdžios sektoriaus deficitas 2020 m. sieks 6,5 % BVP, o 2021 m. – 1,8 % BVP. Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis 2020 m. pasieks aukščiausią tašką – 131,6 % BVP, o po to 2021 m. sumažės iki 124,4 % BVP;

(15) dėl planuojamo 3 % BVP deficito ribos viršijimo 2020 m. Komisija 2020 m. gegužės 20 d. paskelbė Portugalijai skirtą pranešimą, parengtą pagal Sutarties 126 straipsnio 3

[9] Pagal Komisijos 2020 m. pavasario prognozę, poveikis biudžetui 2020 m. išreikštas BVP procentine dalimi.

dalį. Apskritai analizė rodo, kad Sutartyje ir Reglamente (EB) Nr. 1467/1997 apibrėžtas deficito kriterijus nėra įvykdytas;

(16) dėl 2020 m. kovo mėn. pradžioje Portugalijoje kilusios COVID-19 pandemijos jos sveikatos sistema patyrė didelį spaudimą. Vyriausybė greitai įgyvendino įvairias griežtas viruso plitimo valdymo priemones: 2020 m. kovo 18 d. paskelbė konstitucinę nepaprastąją padėtį iki 2020 m. gegužės 2 d., kad kuo labiau apribotų ligos plitimą ir žmonių žūtį. Portugalija ėmėsi priemonių, kad sustiprintų sveikatos sistemos reagavimo pajėgumus, sulėtintų užsikrėtimo kreivę, taigi, neperpildytų ligoninių. Nacionalinės ir pasaulinės viruso plitimo valdymo priemonės labai apribojo daugelio sektorių ekonominę veiklą, ypač smarkiai pakenkė turizmui ir susijusiai veiklai, o Portugalijos, ypač jos labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ), socialinės ir ekonominės perspektyvos pablogėjo. Prognozuojama, kad 2020 m. ekonomika susitrauks 6,8 %, o 2021 m. atsigaus 5,8 %;

(17) siekiant sušvelninti tiesioginį COVID-19 pandemijos poveikį žmonių sveikatai, patiriamos didelės bendros sveikatos sistemos išlaidos. Reikia investicijų, kad būtų padidintas sveikatos sistemos atsparumas, apsirūpinta įranga, produktais ir infrastruktūra, būtinais reagavimo į krizę pajėgumams stiprinti, įskaitant intensyvią priežiūrą, bandymus, technologinius ir taikomuosius medicininius mokslinius tyrimus, ir užtikrinta visuotinė galimybė gauti paslaugas, be kita ko, už miestų ribų ir atokiausiuose Madeiros bei Azorų salų regionuose. COVID-19 protrūkio pradžioje buvo planuojama palaipsniui pradėti taikyti naują valstybinių ligoninių valdymo modelį ir gerokai padidinti metinius biudžetus. Stabilus to plano įgyvendinimas dabartinėmis aplinkybėmis galėtų padėti sustiprinti sveikatos sistemos atsparumą. COVID-19 atskleidė Portugalijos ilgalaikės priežiūros įstaigų pažeidžiamumą, nes jose užsikrėtimo ir mirtingumo rodikliai yra didesni. Nors per pastarąjį dešimtmetį pagerėjo ilgalaikės priežiūros teritorinė aprėptis, bendras galimybės gauti priežiūrą lygis visuose šalies regionuose yra žemas. Tuo pačiu metu, prieš COVID-19 protrūkį, buvo prognozuojama, kad ilgalaikės sveikatos priežiūros išlaidų, kaip BVP procentinės dalies, padidėjimas bus vienas didžiausių Sąjungoje. Siekiant įveikti dabartinę krizę ir spręsti su visuomenės senėjimu susijusias problemas, būtina toliau dėti pastangas gerinti sveikatos ir ilgalaikės priežiūros veiksmingumą ir pajėgumus;

(18) nuo 2014 m. darbo rinkoje nuolatos vyko teigiamų pokyčių, bet dabar dėl pandemijos Portugalija susidurs su ypatingomis užimtumo problemomis. Pagal Komisijos prognozę, aktyvių gyventojų nedarbas 2020 m. išaugs iki 9,7 %, o 2021 m. sumažės iki 7,4 % (palyginti su 6,5 % 2019 m.). Siekdama remti užimtumą ir mažinti darbo vietų praradimo riziką, Portugalija supaprastino ir pritaikė esamą laikino darbo nutraukimo schemą. Tikslingai naudojant Sąjungos ir nacionalines programas būtų galima išsaugoti darbo vietas ir ekonominę veiklą, visų pirma mažosiose ir vidutinėse įmonėse (MVĮ). Atsigavimo etapu asmeninėms reikmėms pritaikyta tikslinė aktyvi darbo rinkos politika, visų pirma kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo, atliks lemiamą vaidmenį užtikrinant, kad darbuotojai būtų pasirengę dirbti. Darbdavių, švietimo ir mokymo įstaigų bei valstybinių užimtumo tarnybų bendradarbiavimas bus labai svarbus siekiant paskatinti įdarbinimo lygio augimą;

(19) dėl COVID-19 protrūkio reikia imtis socialinio poveikio mažinimo ir pažeidžiamoje padėtyje esančių žmonių apsaugos priemonių, kad nelygybė nedidėtų. Jos, be kita ko, apima bedarbio pašalpų sistemas ir labiausiai nukentėjusių darbuotojų, įskaitant savarankiškai dirbančius asmenis ir netipinius darbuotojus, pajamų rėmimą, galimybę naudotis paslaugomis ir priemones, kuriomis skatinama reintegracija į darbo rinką. Skubiai ir koordinuotai švelninti socialinius krizės padarinius galėtų padėti

nacionalinio nenumatytų socialinių atvejų plano įgyvendinimas bendradarbiaujant su socialiniais partneriais ir pilietine visuomene. Teigiamą poveikį pajamų paskirstymui turėjo politikos pokyčiai, kuriais siekiama sustabdyti socialinių pervedimų veiksmingumo mažėjimą pastaraisiais metais, pvz., minimalių pajamų padidinimas, vyresnio amžiaus žmonėms skirtas solidarumo priedas, pensijos ir išmokos šeimai. Nepaisant to, dėl socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) gyventojų, kuriems gresia skurdas, dalis Portugalijoje 2018 m. sumažėjo tik 23,8 %, t. y. gerokai mažiau nei ES vidurkis (34 %). Be to, minimalių pajamų sistemos adekvatumas yra vienas iš mažiausių Sąjungoje, o gaunamos pajamos sudaro tik 40 % nacionalinę skurdo ribą atitinkančių pajamų;

(20) dėl COVID-19 pandemijos priėmus būtinas socialinių kontaktų ribojimo priemones, labai auga naudojimosi skaitmeninėmis technologijomis siekiant toliau užtikrinti galimybę mokytis ir vykdyti verslo veiklą poreikis. Portugalijos mokyklos ir mokymo centrai buvo uždaryti ir tradicinis, asmeninis mokymasis buvo sutrikdytas. Apie 6 % namų ūkių vis dar neturi prieigos prie interneto, o tai daro poveikį maždaug 50 000 moksleivių – prieiga prie interneto ir telekomunikacijų tinklo aprėptis miesto ir kaimo vietovėse labai skiriasi. Studentai iš aukštą socialinę ir ekonominę padėtį užimančių šeimų gali geriau susidoroti su iššūkiais, kylančiais dėl nuotolinio mokymosi. Be to, Portugalijoje labai trūksta skaitmeninių įgūdžių. 2019 m. 48 % gyventojų neturėjo pagrindinių skaitmeninių įgūdžių, iš jų apie 26 % neturėjo jokių skaitmeninių įgūdžių, o asmenų, kurie niekada nesinaudojo internetu, yra dvigubai daugiau nei ES vidurkis. Dabartinėmis aplinkybėmis reikia intensyviai rengti e. mokymo kursus ir dėti pastangas, kad nuo skaitmeninės atskirties kenčiantiems žmonėms būtų padedama įveikti kliūtis, trukdančias mokytis nuotoliniu būdu. Įmonėms įdiegus skaitmenines technologijas, kuriomis būtų siūlomos alternatyvios darbo sąlygos ir skaitmeninės paslaugos, būtų užtikrintas įmonių, kurių paslaugos gali būti teikiamos internetu, veiklos tęstinumas ir taip sušvelnintas apribojimų kai kuriuose sektoriuose poveikis. Tai ypač aktualu Portugalijoje, kurios ekonomikai daugiausia būdingos tradiciniuose sektoriuose susitelkusios labai mažos įmonės. Vienas iš pagrindinių veiksnių, trukdančių skaitmeninti MVĮ, yra skaitmeninių žinių atotrūkis, kurį lemia apskritai žemas vadovų ir darbuotojų skaitmeninio raštingumo lygis;

(21) siekdama užkirsti kelią bankrotams, kurių galima išvengti, ir sudaryti sąlygas įmonėms išgyventi sukrėtimą ir išlikti konkurencingoms, Portugalija priėmė priemonių rinkinį, kurio tikslas – remti perspektyvias įmones, visų pirma MVĮ, kurias paveikė socialinių kontaktų ribojimo priemonių taikymas, o dėl jo buvo apribota veikla ir sumažėjo vidaus bei pasaulinė paklausa. Šiomis priemonėmis daugiausia teikiama likvidumo parama, be kita ko, valstybės ir finansų įstaigų finansuojamomis garantijomis, tiesioginėmis subsidijomis, mokesčių atidėjimu ir socialinių įmokų mažinimu. Visų pirma dėmesys skiriamas labiausiai nukentėjusiems sektoriams, įskaitant turizmo, apgyvendinimo bei maitinimo paslaugų sektorius ir susijusią ekonominę veiklą, taip pat gamybos ir eksportuojančioms įmonėms; svarbu, kad tokias priemones laiku ir veiksmingai įgyvendintų viešosios institucijos ir finansų tarpininkai. Šiomis aplinkybėmis Portugalijos Vyriausybė supaprastino naudojimosi kredito linijomis procesą, t. y. susijusį su dokumentais, kuriuos turi pateikti įmonės. Rengiant ir įgyvendinant šias priemones reikia atsižvelgti į bankų sektoriaus atsparumą. Papildomais politikos veiksmais siekiama remti verslumą ir savarankiškai dirbančius asmenis;

(22) siekiant paremti ekonomikos atsigavimą, bus svarbu paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą ir skatinti privačias investicijas, be kita ko, vykdant

atitinkamas reformas. Augimą skatinančios investicijos, kuriomis remiami moksliniai tyrimai ir inovacijos, skaitmeninimas, junglumas ir žalioji pertvarka, padės atgaivinti Portugalijos ekonomiką ir nukreipti ją ilgalaikio tvaraus augimo keliu. Investicijomis į transporto infrastruktūrą būtų galima pagerinti padėtį Portugalijos periferijoje, visų pirma panaikinant geležinkelio jungčių su Ispanija spragas ir sudarant sąlygas išnaudoti nepakankamai išnaudojamas Portugalijos uostų galimybes. Portugalijos nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nurodytos svarbios investicijos, kurių reikia siekiant vykdyti su klimato kaita susijusią pertvarką ir energetikos pertvarką. Dar yra daug neišnaudotų galimybių padidinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą ir sumažinti įmonių suvartojamos energijos kiekį. Geresnė energijos jungtis su Pirėnų pusiasaliu galėtų sudaryti sąlygas didesnei konkurencijai ir palengvinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą. Investicijos taip pat gali padėti numatyti neigiamą klimato kaitos poveikį, pavyzdžiui, potvynius ir miškų gaisrus, taip pat gerinti vandens ir atliekų tvarkymą ir plėtoti žiedinės ekonomikos potencialą. Portugalijai pašalinti tam tikrus rekomendacijose nustatytus trūkumus, kuriuos kelia perėjimas prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos, visų pirma šalies ataskaitos[10] D priede nurodytose teritorijose, galėtų padėti 2021–2027 m. Teisingos pertvarkos fondo programavimas. Tai suteiktų Portugalijai galimybę kuo geriau pasinaudoti tuo fondu;

(23) pastaraisiais metais dėl vis dar įgyvendinamų priemonių padidėjo Portugalijos teisingumo sistemos veiksmingumas. Tačiau dėl pandemijos ir jos sukelto nuosmukio gali padaugėti bylinėjimosi atvejų, o tai galėtų paaštrinti likusias problemas, visų pirma ilgą bylų nagrinėjimą teismuose ir didelį neišnagrinėtų bylų skaičių administraciniuose ir mokesčių teismuose. Didesnis teisingumo sistemos veiksmingumas ir atsparumas galėtų pagerinti verslo aplinką, visų pirma tai būtų naudinga šalies MVĮ ir investuotojams;

(24) nors šiose rekomendacijose dėmesys sutelktas į pandemijos socioekonominio poveikio švelninimą ir palankesnių sąlygų ekonomikai atsigauti sudarymą, 2019 m. liepos 9 d. Tarybos priimtose 2019 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose taip pat aptartos reformos, būtinos siekiant reaguoti į vidutinio laikotarpio ir ilgalaikius struktūrinius iššūkius. Tos rekomendacijos tebėra aktualios, o jų įgyvendinimas bus toliau stebimas per visą kitų metų Europos semestro metinį ciklą. Taip pat bus stebimas ir rekomendacijų dėl ekonominės politikos, susijusios su investicijomis, įgyvendinimas. Į pastarąsias rekomendacijas turėtų būti atsižvelgta strateginio sanglaudos politikos finansavimo po 2020 m. programavimo procese, be kita ko, rengiant dabartinės krizės poveikio švelninimo priemones ir išėjimo iš jos strategijas;

(25) pastaraisiais metais padėtis Portugalijos bankų sistemoje iš esmės ne kartą pagerėjo. Pelningumo rodikliai pagerėjo dėl pastangų didinti sektoriaus efektyvumą ir sumažinti atidėjinių bei nuvertėjimą. Atsižvelgiant į padidėjusį pelningumą, bankų sistema toliau stiprino kapitalo pakankamumo rodiklius. Tačiau nuosavų lėšų lygis tebelieka žemesnis nei ES vidurkis. Neveiksnių paskolų santykis daugelį metų toliau mažėjo, tačiau tebėra dvigubai didesnis už ES santykį. Ekonomikoje, kurios įsiskolinimo lygis tebėra aukštas, pajamų formavimo pajėgumai tebėra problema esant mažoms palūkanų normoms. Dėl pastaruoju metu silpnėjančios ekonomikos, COVID-19 krizės ir mažų palūkanų normų atsiras sunkumų bankų sektoriui ir tai atsispindės teikiamų paskolų kredito kokybėje. Be to, Portugalijos bankams riziką tebekelia kai kurios geografinės vietovės, kurios labai priklauso nuo žaliavų, t. y. naftos, kainų pokyčių. Su šiomis

[10] SWD(2020) 251 *final*.

geografinėmis vietovėmis susijusi pozicija yra jautri rinkos rizikai, užsienio valiutos kurso bei kredito rizikai ir gali turėti įtakos su šiomis geografinėmis vietovėmis susijusioms įmonėms teikiamų paskolų kredito kokybei;

(26) nustatyta, kad ilgai trunkant nemokumo bylų procesai yra vienas iš pagrindinių veiksnių, dėl kurių bankai negali greitai susidoroti su susikaupusiomis neveiksniomis paskolomis. Jie taip pat daro didelę įtaką šio turto kainodarai antrinėje rinkoje, nes rezultatai, nustatomi pagal mokėjimus kreditoriams, yra nepakankami. Iš neveiksnių paskolų suskirstymo ir toliau matyti, kad įmonių paskolų dalis vis dar didelė (apie du trečdalius), o tokioms paskoloms sunkiausia taikyti greitą ir standartizuotą metodą. Pastaraisiais metais padaryti keli tiek nemokumo, tiek civilinio vykdymo užtikrinimo proceso pakeitimai. Tolesni koregavimai, visų pirma susiję su nepagrįstu vėlavimu, padėtų ir kreditoriams, ir skolininkams, o pastariesiems būtų naudinga nauja pradžia;

(27) Europos semestras yra nuolatinio Sąjungos ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo sistema, galinti prisidėti prie tvarios ekonomikos. 2020 m. nacionalinėse reformų programose valstybės narės įvertino pažangą, padarytą įgyvendinant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus (DVT). Užtikrindama, kad būtų visapusiškai įgyvendintos toliau pateiktos rekomendacijos, Portugalija prisidės prie pažangos, daromos siekiant DVT, ir bendrų pastangų užtikrinti konkurencingą tvarumą Sąjungoje;

(28) siekiant greitai atsigauti nuo ekonominio COVID-19 poveikio, labai svarbu glaudžiai koordinuoti ekonominės ir pinigų sąjungos šalių ekonomiką. Portugalija, kaip valstybė narė, kurios valiuta yra euro, atsižvelgdama į Euro grupės politines gaires, turėtų užtikrinti, kad jos politika ir toliau atitiktų rekomendacijas euro zonai ir būtų koordinuojama su kitų euro zonos valstybių narių politika;

(29) per 2020 m. Europos semestrą Komisija atliko išsamią Portugalijos ekonominės politikos analizę ir ją paskelbė 2020 m. šalies ataskaitoje. Be to, ji įvertino 2020 m. stabilumo programą ir 2020 m. nacionalinę reformų programą, taip pat veiksmus, kurių Portugalija ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais jai skirtas rekomendacijas. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Portugalijos politikai, bet ir tai, kaip laikomasi Sąjungos taisyklių ir gairių, nes būtina stiprinti bendrą Sąjungos ekonomikos valdymą Sąjungos lygio priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų;

(30) atsižvelgdama į tą vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2020 m. stabilumo programą, o jos nuomonė[11] pateikta visų pirma toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje;

(31) atsižvelgdama į Komisijos nuodugnios apžvalgos ir šio vertinimo rezultatus, Taryba išnagrinėjo 2020 m. nacionalinę reformų programą ir 2020 m. stabilumo programą. Šiose rekomendacijose atsižvelgiama į poreikį kovoti su pandemija ir sudaryti palankesnes sąlygas ekonomikai atsigauti, nes tai pirmas būtinas žingsnis, kuris leistų koreguoti disbalansą. Rekomendacijos, kuriomis tiesiogiai naikinamas Komisijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį nustatytas makroekonominis disbalansas, atspindėtos toliau išdėstytose 1, 2, 3 ir 4 rekomendacijose,

REKOMENDUOJA Portugalijai 2020 ir 2021 m. imtis šių veiksmų:

1. Laikantis bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos, imtis visų būtinų priemonių, kad būtų veiksmingai kovojama su pandemija, palaikoma ekonomika ir remiamas būsimas atsigavimas. Kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria

[11] Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.

siekiama užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę ir skolos tvarumą, kartu didinant investicijas. Stiprinti sveikatos sistemos atsparumą ir užtikrinti vienodas galimybes naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros paslaugomis.

2. Remti užimtumą ir teikti pirmenybę priemonėms, kuriomis siekiama išsaugoti darbo vietas. Užtikrinti pakankamą ir veiksmingą socialinę apsaugą ir pajamų rėmimą. Remti skaitmeninių technologijų naudojimą siekiant užtikrinti vienodas galimybes gauti kokybišką išsilavinimą ir mokymą ir didinti įmonių konkurencingumą.

3. Įgyvendinti laikinas priemones, kad įmonės, visų pirma mažosios ir vidutinės, galėtų užsitikrinti likvidumą. Siekiant paremti ekonomikos atsigavimą, paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą ir skatinti privačiąsias investicijas. Investicijas sutelkti į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, visų pirma, į švarią ir efektyvią energijos gamybą bei vartojimą, geležinkelių infrastruktūrą ir inovacijas.

4. Didinti administracinių ir mokesčių teismų veiksmingumą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas